

Copyright foto

Rob Hubens berekende bij zijn afstudeerscriptie dat een langere tussenkalftijd economisch interessant is. Ook ontwikkelde hij een rekenmodel waarmee hij het ideale inseminatiemoment per koe kan bepalen.

Familie Hubens is warm pleitbezorger van het duurmelken

'Streef naar persistentie, vergeet de tussenkalftijd'

Vader Frits (64) en zoon Rob Hubens (26) melken in Beesel (LB) koeien en geiten. De geiten lammeren soms maar één keer om vervolgens jarenlang gemolken te worden. De veehouders stellen dat er vanuit economisch én maatschappelijk oogpunt veel voor is te zeggen om de lactatielengte ook bij de koeien zoveel mogelijk op te rekken.

'Tussenkalf tijd op den duur naar twee jaar'

Vanuit de periferie wordt in de verschillende landbouwuitgaven het beeld geschetst dat boeren maar het best een zo kort mogelijke tussenkalf tijd kunnen nastreven. Ook bij hoogproductieve koppels zouden veehouders er goed aan doen te proberen hun koeien zo snel mogelijk weer drachtig te krijgen. aAa-analist Marcel Verboom weerlegde dat beeld onlangs op www.melkvee.nl. Hij stelde dat het misschien wel beter zou zijn om er naar te streven de tussenkalf tijd juist te verlengen; uiteindelijk via fokkerij en management misschien wel naar twee jaar.

Efficiëntie

De reden voor het streven naar een zo kort mogelijke tussenkalf tijd is de efficiëntie. Die zou namelijk hoger zijn bij veel verse koeien. Verboom merkt op dat daarbij niet rekening wordt gehouden met het verbranden van lichaamsreserves. Hij geeft aan dat de periferie ook baat heeft bij een korte tussenkalf tijd. Wat te denken van de verkoop van tochtigheidsdetectiesystemen, sperma en krachtvoer. Verse koeien consumeren veel.

Ook merkt hij op dat een korte tussenkalf tijd veel van het management vraagt. Koeien moeten niet

alleen veel melk geven, maar eigenlijk ook zonder antibiotica worden drooggezet. En er zijn veel kalvingen, dus veel werk en ook veel risico. En vooral ook te veel kalveren. Verboom wijst erop dat bij een sterke focus op een korte tussenkalf tijd, de kalveren als een restproduct kunnen worden gezien door criticasters, alleen maar om 'efficiënt' te kunnen melken. „Een zwak punt waar de melkveehouderij op kan worden aangepakt door dieractivisten.“

'Zit in onze hoofden'

Een zo kort mogelijke tussenkalf tijd en dus zoveel mogelijk kalveren voor de mesterij 'produceren' vindt Verboom dus een slecht idee. Het overtollige vee exporteren eveneens, tenzij de dieren aanmerkelijk meer geld opbrengen. „Ik heb nooit begrepen waarom je een 'productiemiddel' onder de kostprijs aan je concurrent zou verkopen. En bovendien, geloof maar niet dat ze elders een beter leven krijgen.“

Volgens Verboom zit het 'in onze hoofden' dat een koe elk jaar zou moeten kalven. Hij stelt dat er bij hoogproductieve, persistente koeien geen enkele aanleiding is om vroeg te insemineren. Deze dieren produceren later in de lactatie 'met twee vingers in de neus' melk en worden daarin bovendien niet geremd door de dracht. Er zijn op dit moment al dieren die op deze manier prima met een tussenkalf tijd van twee jaar overweg zouden kunnen. „Bij een tussenkalf tijd van twee jaar heeft een veehouder minder werk door aanmerkelijk minder afkalvingen per jaar. En dus ook minder verse koeien en minder kalveren te voeren. Want de veehouder moet het doen, de adviseurs komen echt niet helpen als er midden in de nacht een vaars kalf.“

Weidegang

Het via fokkerij streven naar een dergelijke veestapel zou volgens Verboom de levensduur bovendien flink stimuleren. „Veel dieren raken kort na hun laatste

Copyright foto

kalving immers in de problemen.“ Bovendien zou het antibioticumgebruik omlaag gaan, alleen al doordat er minder koeien worden drooggezet. Ook ziet Verboom hier kansen voor weidegang. De veehouders die hun melkveestapel opstallen door een te grote koppel of te kleine huiskavel, kunnen de gemakkelijk te managen oudmelkte groep eenvoudig laten grazen. Ze zijn bestand tegen weersinvloeden en bovendien past het eiwitrijke gras goed bij het rantsoen van deze groep, aldus Verboom.

Deze tekst is een samenvatting van het pleidooi van Marcel Verboom dat op Melkvee.nl te lezen was. Verboom kreeg veel reacties en wil graag benadrukken 'dat een tussenkalf tijd van twee jaar volslagen ongeschikt is voor verreweg de meeste bedrijven en koeien op dit moment'. „Toch zou ik er niet raar van opkijken als bij hogere melkproducties, een veel langere tussenkalf tijd ergens in de toekomst 'normale praktijk' wordt. Het woord efficiëntie wordt elke keer maar gebruikt als reden voor het moeten streven naar een korte tussenkalf tijd. De minst efficiënte dieren in een veestapel zijn echter altijd nog de niet-melkgevende dieren (droge koeien en jongvee). Als wij in staat zijn om de levensduur te verlengen en het vervangingspercentage te verlagen (minder jongvee) door minder vaak het risico aan te gaan dat bij afkalven hoort, dan zorgt dat alleen al voor een stijging van de efficiëntie. In modellen met betrekking tot de kosten van een langere tussenkalf tijd zie je dat melkproductiederving het grootste verschil maakt. Met de komst van fosfaatrechten gaat dat voor een groot deel op de schop, omdat jongvee en droge koeien ook fosfaat uitscheiden. Minder jongvee en droge koeien door een langere tussenkalf tijd en een lagere jaarlijkse vervanging betekent juist dat er meer gemolken kan worden zonder de aankoop van extra fosfaatrechten. Maar bovenal kan een langere tussenkalf tijd zorgen voor minder belasting voor de koe en de boer.“

„Het idee rondom duurmelen is ontstaan ten tijde van de mond- en klauwzeercrisis in 2001“, vertelt Frits Hubens, die zich vandaag de dag samen met zijn vrouw en een medewerker vooral bezighoudt met de 800 aanwezige geiten. „Er stonden destijds een heleboel geiten klaar om af te lammeren, maar we konden geen dieren van het bedrijf afvoeren. We besloten daarom geen geit meer bij de bok te doen en de dieren zo lang mogelijk te melken. Het bleek dat verschillende geiten jarenlang melk bleven geven, ondanks dat ze maar één keer hadden gelammerd.“

Zuinig op koeien

Frits blijkt sindsdien een warm pleitbezorger van het duurmelen. „Een hoogproductieve koe die vroeg wordt geïnsemineerd en vervolgens niet drachtig wordt, wordt veroordeeld vanwege haar vruchtbaarheid. Maar

zijn we melkveehouders of kalverfokkers?“ Hubens sr. stelt dat een koe zo lang mogelijk mee moet gaan. „Vervanging kost geld. Wees daarom zuinig op je koeien. Een koe hoeft niet elk jaar een kalf.“

„Bovendien is droogzetten bij een hoge melkproductie niet eenvoudig, zeker als er steeds minder antibiotica gebruikt mogen worden. Je kunt de productie wel omlaag krijgen, maar dan moet je ze voorafgaand aan het droogzetten op een rantsoen van stro en water zetten. Dat is een wrede systeem.“ Volgens de veehouder leidt deze manier van werken op den duur dan ook onherroepelijk tot vragen vanuit de maatschappij.

Afstudeerscriptie

Zoon Rob wijdde zijn afstudeerscriptie aan Van Hall Larenstein in Leeuwarden aan de

economische gevolgen van het duurmelen van koeien. Hij nam daarvoor een denkbeeldig bedrijf met 90 koeien en vergeleek drie uitgangssituaties: een tussenkalf tijd van 470, van 420 en van 365 dagen. Het bleek dat de tussenkalf tijd van 470 dagen economisch het aantrekkelijkst was.

Daarnaast ontwikkelde hij een rekenprogramma waarmee hij voor elke individuele koe op basis van het dagsaldo kon bepalen wat het ideale inseminatiemoment was. Inmiddels is hij thuis verantwoordelijk voor de honderdkoppige melkveestapel, waar hij zijn programma aanvankelijk op toepaste. Tegenwoordig kiest hij het inseminatiemoment echter 'op gevoel'. De koeien krijgen een TMR-rantsoen verstrekt van 28 kilo melk, met daarnaast 5 kilo krachtvoer in de melkstal. „Als het voer alle dagen hetzelfde is, blijft een koe goed melk geven“, stelt Rob. „Als ze in productie zakt en bij een dagproductie ▶

'Korte tussenkalftijd nog steeds ideaal'

'De groep open koeien is veel te groot', stelde Peter Vercauteren afgelopen zomer in het blad Veeteelt. Volgens het hoofd KI en ET van CRV zouden veehouders op 35 dagen na de kalving moeten beginnen met insemineren. 'Een korte tussenkalftijd is nog steeds ideaal. Er zijn veehouders die bewust tot zo'n 60 tot 90 dagen na het kalven wachten met insemineren. Maar dat levert geen voordeel op, ook niet bij hoogproductieve koeien. Ook koeien die veel melk geven, kunnen vlot drachtig worden. Het enige effect van een hoge productie op de vruchtbaarheid is dat de koeien de tocht minder lang en minder duidelijk laten zien.'

Met die achtergrond vroeg Melkvee aan Vercauteren om te reageren op de tekst van Marcel Verboom op melkvee.nl. „Dit is een andere invalshoek en dat is prima. Economisch (voerefficiëntie en levensproductie) is dit nu echter niet verantwoord, want niet alle koeien blijven 600 dagen op hoog niveau produceren zonder te vervetten. Maar er zijn zeker koeien waarbij het verhaal kan kloppen en langdurige selectie kan die richting ondersteunen. Het is echter perfect mogelijk om een tussenkalftijd van 390 dagen te realiseren met een hoge productie. Management en voeding zijn daarbij de sleutels. En de grootste en meest hoogproductieve bedrijven hebben de beste tussenkalftijd.”

Copyright foto

van 30 kilo uitkomt en daarnaast in conditie aankomt, wordt ze geïnsemineerd.”

Persistentie

De tussenkalftijd op de St. Jozefhoeve in Beesel ligt tussen de 480 en 490 dagen, als is het kengetal er eigenlijk helemaal geen item. „Persistentie moet de aandacht krijgen, niet de tussenkalftijd”, stelt Rob. Persistentie blijkt een belangrijk kengetal in de roodbonte melkveestapel, al kiest de jonge veehouder vooral stieren die al langer op de stierenkaart staan, omdat hij daar vertrouwen in heeft. Zo gebruikt hij stieren als Fidelity, Kodak, Stefan, Franklin, Tackleberry en ook nog altijd Kian. De minder persistente koeien worden zonder pardon van een Belgisch Blauwe stier geïnsemineerd. „Ga er maar vanuit dat de onderste 50 procent onder een Belgisch Blauwe komt en de bovenste 50 procent onder een bewezen roodbonte fokstier, waarvan de bovenste 10 procent gesekt.” Volgens Rob worden de koeien gemiddeld voor het eerst geïnsemineerd op 130 tot 150

dagen na de laatste kalving. Door bewust lang te wachten met insemineren, is er het risico dat een koe niet persistent blijkt en als gevolg daarvan lang droog staat. „Die fout maak je echter maar één keer”, verzekert Rob. „De volgende keer gaat er een Belgisch Blauwe op.” „Je moet er mee durven experimenteren”, vult zijn vader aan.

Vaarzen kalven jong

Ondanks de lange tussenkalftijd produceren de koeien gemiddeld 28 kilo melk met bijna 3,90 procent eiwit en worden er in een jaar tijd toch zo'n tachtig kalveren geboren. „Je moet ook rekening houden met de instromende vaarzen, zo'n 30 per jaar”, verklaart Rob. De vaarzen kalven van een eigen stier, die geboren is uit een moeder van ten minste acht jaar oud 'en die zich dus bewezen heeft'. De vaarzen kalven op een leeftijd van 1 jaar en 10 maanden af. Dat kan volgens Frits goed, omdat er door de langere tussenkalftijd minder jongvee is. „Het voordeel daarvan is de lagere bezetting, waardoor ze harder groeien. Er is

eenvoudigweg meer ruimte en ook is de ziektedruk lager.” „Je hebt ook niet zoveel jongvee nodig voor de vervanging en de jongveeopfok kost geld. De kalveropfok en de diergezondheid zijn de grootste kostenposten”, noemt Rob belangrijke pluspunten van zijn systeem.

'Knop moet om'

De tussenkalftijd laten oplopen heeft volgens de veehouders eigenlijk alleen maar voordelen. „Je hebt niet alleen minder jongvee, maar ook lagere mestkosten”, stelt Frits. „En de meest kwetsbare periode, de periode rondom afkalven, komt minder voor. Bovendien worden de koeien eenvoudiger dragend, 60 procent is na één inseminatie drachtig”, aldus Rob. Een KI zal het systeem dan ook niet promoten. „Die verkopen minder sperma.” Dat een nieuwmelkte koe altijd efficiënter is, is volgens Rob een misvatting. „Dat heeft er ook mee te maken dat ze haar eigen reserves afbreekt.” Voor Frits is het dan ook eenvoudig. „De knop bij de veehouders in het hoofd moet om.” ■

'10 procent van de koeien later insemineren'

Onderzoeker Henk Hogeveen – hij is als hoogleraar management van diergezondheid verbonden aan Wageningen UR – heeft vanuit zijn functie al meermalen aan de tussenkalftijd gerekend. „Je krijgt inderdaad kalveren die niet nodig zijn en je kunt inderdaad fokken op persistentie”, reageert Hogeveen op het pleidooi van Marcel Verboom. „Ook kun je persistente dieren langer doormelken en zijn er kosten en ellende rondom afkalven.”

De wetenschapper vervolgt: „Maar in principe is een korte tussenkalftijd economisch toch het best. Als je in de praktijk namelijk naar curves kijkt, is er een fors verschil tussen piek- en dalproducties. Op hun piek produceren

de meeste koeien zo'n 40 à 50 liter en op 300 dagen zo'n 25 liter.” Hij schat in dat wanneer met de persistentie rekening wordt gehouden, het op een gemiddeld bedrijf voor zo'n 10 procent van de koeien goed zou zijn om ze wat later te insemineren.

„Maar dat dit bij een paar koeien kan, betekent niet dat je je tussenkalftijd maar moet laten oplopen”, meent Hogeveen. En een ander misverstand dat hij wil wegnemen, is dat wanneer koeien niet snel drachtig worden, je ze maar beter snel kunt afvoeren. „Het is juist economisch interessant om lang door te insemineren. Dat is goedkoper dan extra jongvee opfokken.”

Hogeveen is het niet eens met de stelling dat de kalveren er alleen maar zijn om de koeien melk te laten geven. „Je kunt besluiten meer Belgisch Blauw te gebruiken, dan heb je kalveren voor de vleesproductie, dat is wat anders dan haantjes die in de versnipperaar gaan.” Ook maakt hij de kanttekening dat er bij een korte tussenkalftijd ook weer niet zo heel veel overtollig vee is. „Het aantal dieren dat je nodig hebt voor de vervanging is hopelijk elk jaar minder, maar gemiddeld genomen zijn dat er toch nog altijd zo'n 30 vaarzen op een bedrijf met 100 koeien.” De wetenschapper noemt het overigens interessant om op de lange termijn persistente koeien na te streven.